

ХАТИЦА БЕРИША

Министарство одбране

Републике Србије

МИЛЕ РАКИЋ

Институт за политичке студије

Београд

УДК 314.14(497.11)

Монографска студија

Примљен: 11.05.2016

Одобрен: 02.06.2016

Страна: 35-60

МИГРАНТСКА КРИЗА – СТУДИЈА СЛУЧАЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Сажетак: На основу стратегијске ситуације у погледу мигрантске кризе на Балкану, која се заснива на сазнањима из отворених извора, пре свега, стручних анализа и научних радова еминентних научника и стручњака из ове области из земље и иностранства, као и на званичним информацијама државних органа и подацима из домаћих и страних средстава јавног информисања. Садржај исказан кроз описе, процене и предвиђања дат је на основу доступних информација, те се у том смислу треба и третирати са одређеним ограничењима. Циљ рада је да се кроз студију случаја Републике Србије сагледа на који начин мигрантска криза утиче на безбедност и могућа решења за управљање евентуалним мигрантским кризама у наредном периоду. Представљени резултати имали су за циљ да се изврши безбедносна процена мигрантске кризе и њен утицај на безбедност Републике Србије, изврши SWOT анализа, понуде могући сценарији и дође до решења кризе.

Кључне речи: безбедност, миграција, процена, анализа, сценарији, Западни Балкан, Република Србија

Просторно кретање становништва појавом глобализације постаје све важнији чинилац обликовања економије, али и демографске структуре одређеног локалитета. Немогуће је у развијеном свету не приметити колико се појам миграција почео употребљавати у свакодневном говору. У 21. веку имиграција је постала главна покретачка сила и структурна карактеристика многих земаља. Истине ради, „кључни токови изградње идентитетске основе модерних европских нација везани су за њену интегративну функцију. То је важило како у периоду историјског конституисања нације, тако и данас“.(Деспотовић, Јевтовић, 2016, стр.149) Већина земаља развијеног света претворила се у разнолика, мултиетничка друштва, а оне земље које то још нису, иду великом брзином у том смеру. Тако се број миграната константно повећава и процене су да данас тај број износи око 214 милиона људи (Интернет 12.03.2016), односно да негде око 3,1% светске популације живи у земљи у којој није рођено. Ипак, теориј-

ска је подлога за разумевање ових кретање слабо изучена. Дуготрајни сукоби на Блиском Истоку, Авганистану и Северној Африци, настали услед политичке и економске нестабилности држава у региону и дубоких друштвених и социјалних противречности друштава у њима, ексалирали су под утицајем страног фактора и њихове непромишљене политике. Праћени физичким насиљем над становништвом, ратним злочинима, флагрантним кршењима људских права, уништавањем материјалних и културних добара, узроковали су масовне миграције становништва са простора захваћеним сукобом, прво ка суседним државама, а онда према Европи као крајњем одредишту. Актуелна ситуација у Сирији кључна је за разумевање феномена хуманитарне кризе. Она се у Сирији развила од априла 2011. године, (тзв. Арапско пролеће). Томе су предходила политичка нестабилност блиско-источне регије и Средње Азије још од почетка рата у Авганистану 1973. године и рата у Ираку 2003. године. У Сирији, која је 2014. године бројала 18 милиона становника, незадовољство против сиријског председника Басхара ал - Асада и целокупне Владе довели су до грађанског рата између присталице режима (регуларне сиријске војске) и побуњеника (Слободна војска Сирије). Настала ситуација додатно се усложнила сукобима Курдске војске на северу са Владином снагама који трају још од 2004. године. Током 2014. године војска тзв. Исламске државе Ирака и Леванта (ISIL) умешала се у рат и врло брзо освојила велике територије западног Ирака као и источне и средишње Сирије, те данас контролишу територију на коме живи десет милиона људи. (IDMC, 2015.) Током ратних сукоба у Сирији погинуло је више од 300.000 људи (слика 1), бројни су рањени и нестали, а присилно је расељено око две трећине укупног становништва. Од тога је преко четири милиона сиријских држављана напустило територију Сирије, док их је око 7,6 милиона интерно расељено унутар граница Сирије. (Erlich, 2014.)

Слика 1: Сукоб у Сирији, последица мигрантске кризе (Internet, 14.03.2016.)

Током 2015. године ЕУ се суочила са највећом хуманитарном катастрофом од краја Другог светског рата до данас. Масован и неконтролисан прилив миграната у ЕУ, представљао је велико изненађење за њу, као и остале земље на европском континенту. Према подацима Комесаријата за избеглице Уједињених нација само током 2015. године у Европу је пристигло око 1,014.836 миграната. Током 2016. године очекује се прилив до 1,500.000 нових миграната, а по проценама Европске комисије на простор ЕУ очекује се прилив око 3 милиона миграната. Мигрантска криза, настала на простору Блиског Истока и Северне Африке, проширила се и на простор Балкана који је постао превасходно простор транзита миграната у земље Западне Европе. Република Србија се ефикасно суочила са новонасталом ситуацијом. Влада Републике Србије је у кратком времену предузела одговарајуће мере на прихвату, збрињавању и транспорту миграната кроз Србију. Због повећаног броја миграната, а на основу одлуке Владе Републике Србије, ангажовани су сви елементи система безбедности и одбране који су предузели одговарајуће мере из своје надлежности. Како је област управљања миграцијама по својој природи мултисекторска, самим тим су и надлежности у овој области подељене између више органа државне управе. Институционални оквир у овој области дефинисан је у складу са надлежностима који одређени субјекти система безбедности и одбране имају у области миграције у складу са прописима. У том смислу код нас „људска безбедност је фокусирана на појединце и људе, али и шире, на универзалне вредности и циљеве као што су достојанство, правичност и солидарност“. (Бериша, Ракић, 2016 стр.483) у У раду кроз студију случаја Републике Србије циљ је сагледавање утицаја мигрантске кризе на безбедност и могућа решења за управљање мигрантском кризом у наредном периоду кроз пет конципираних целина, са тежиштем указивања на могући/е модел/е решавања мигрантске кризе на Балкану, а која се рефлектује на Републику Србије, и обухватају следећа питања: миграција и мигрантска криза; безбедносну процену мигрантске кризе и њеног утицаја на безбедност Републике Србије; SWOT анализу; могући сценарио мигрантске кризе и одговор на ток мигрантске кризе.

Миграција и мигрантска криза

Кретање становништва или миграције старе су готово колико и људски род. Често су кроз историју миграције имале веома значајну улогу у обликовању људског друштва и света онаквим каквим га познајемо. С друге стране миграције представљају саставни део процеса глобализације и добро се прилагођавају њеним развојним процесима - током времена се обим миграција повећава, а њихове друштвене и културне карактеристике се умножавају. Технолошки развитак значајно повећава могућности раста обима привремених и циркуларних миграција, а све већи број миграната се усмерава ка животу у два или више друштава паралелно. Последице које већ сада имају миграције са Блиског Истока по међународне односе, посебно на ситуацију у Европској

унији, сасвим сигурно су вишедимензионалне и значајне. Више је него очигледно да се Европа суочава са једним од најзначајних хуманитарних, али и безбедносних и политичких проблема од Другог светског рата. Свет је постао неизвесно, немирно и нестабилно место, што све заједно утиче на људе да се селе и трагају за бољим животом. Миграције становништва представљају комплексну друштвену појаву и квантативно обележје становништва која уз природни прираштај и просторни распоред становништва, најнепосредније утиче и на промене у демографском и економском потенцијалу одређеног подручја. (Глигоровић, 2014, стр. 214) У Закону у управљању миграцијама Републике Србије (Службени гласник бр. 107/2012.) дефинисао је да је „миграција добровољно или принудно напуштање државе порекла или боравака, ради привременог боравака или сталног настањења у Републици Србији ради привременог боравака или настањења у другој држави“ (спољна миграција). Уопштено, значење речи миграција која је латинског порекла (*migratio*), везује се за сеобу, сељење, а изведени појам мигрирати, значи селити се, преселити се, иселити се, отселити се, отићи. (Вујаклија, стр. 57) Криза представља процес који доводи до дисфункционалности система организације настао у моменту неадекватног реаговања на промене у окружењу или у самом систему – организацији услед слабог коришћења ресурса или рада менаџмента. У складу са тим, под мигрантском кризом, сматраћемо комплексну појаву која подразумева узроке, актуелно стање и последице миграције са Блиског Истока на Европско тло. У односу на узроке које подстичу људе на сеобу, најчешће се миграције деле на оне које се карактеришу као добровољне и узроковане су пре свега економским разлозима, тачније, сиромаштво и низак стандард подстичу људе да се селе из сиромашних у богатије и развијене земље, односно, принудне које су најчешће последица ратних сукоба, верског, етничког или политичког прогона, привредних и других катастрофа итд. У односу на начине доласка на крајње одређиште, обе ове групе миграција могу бити легалне и нелегалне тј нерегуларне и нелегалне (да ли државне границе прелазе на званичним прелазима, дали се региструју, која документа поседују и да ли их поседују итд). Не постоји универзална теорија која би објаснила постојање миграција и узроке њиховог настанка, већ постоји мноштво теорија које су се развиле независно једна о другој и које се, иако покушавају објаснити исту ствар, ослањају на различите концепте и претпоставке. Тренутни токови и трендови у миграцијама показују да се данашњи миграцијски процеси не могу објаснити само једном теоријом, већ је потребан интерактиван приступ без искључивања. На основу изнетог можемо да констатујемо да су присутне теорије које проучавају углавном миграцију са економског становишта, док за миграције које су узроковане конфликтима, сукобима и ратом, још увек не постоји јединствена теорија, већ постоје само сегменти појединих научних кругова, те се зато и често доводи у неудоумицу назив избеглих лица и њихов статус, што се често и погрешно тумачи. Имајући у виду актуелно стање са миграцијама које са Блиског Истока долазе у Европу, те да је примарни разлог њиховог доласка рат, односно прогон на етничкој и верској основи, констатујемо да се у конкретном случају ради о присилној или принудној миграцији становништва, која је по другом напред наведеном кри-

теријуму углавном нелегална или регуларна. Због само природе речи нелегална која имплицира на криминалну позадину, у европском политичком дискурсу се он најчешће избегава па је Европска комисија увела термин „нерегуларна имиграција”. Упутно је на овом месту осврнути се на чињеницу да је „српски народ био један од европских народа, који је у односу на своју величину дао највеће жртве, од те исте Европе је за узврат награђен казном жртвеног јарца“.(Ракић, Буцак,2015, стр.33)

Безбедносна процена мигрантске кризе и њеног утицаја на безбедност Републике Србије

Захваљујући етимолошкој димензији и феноменолошким карактеристикама, мигрантска криза је обележила стање безбедности, како у региону Блиског истока и Европе, тако и у скоро читавом свету, нарочито крајем 2014. и почетком 2015. године. Посебне рефлексије на стање безбедности, мигрантска криза испољила се у Европи, у оквиру чега доминантно у региону Западног Балкана и у Републици Србији, где су сагледани сви чиниоци који су узрочници миграције и који могу да проузрокују кризу на нашем простору. На основу података званичних институција Републике Србије и институција ЕУ, УНИЦЕФ-а и Интерпола, закључено је да су на досадашњи развој и ток мигрантске кризе, утицали бројни чиниоци. На основу до сада регистрованих манифестних облика, за разматрање мигрантске кризе на Балкану и процену њеног утицаја на безбедност Републике Србије, најзначајнији су политички, социо - економски и безбедносни чиниоци. На основу претходне процене, могућности нарушавања националне безбедности Републике Србије, услед створене мигрантске кризе, огледају се кроз следеће изазове, ризике и претње, које се могу испољити првенствено на регионалном и националном нивоу, и то: нерешен статус и тежак положај избеглих и прогнаних лица из Сирије, Авганистана, Ирака, Еритреје, Пакистана, Нигерије, Сомалије, Судана, Гамбије и Малија; организовани криминал, пљачке, немири и испољавање незадовољства према органима власти и појединачни инциденти; трговина људима; илегалне миграције и нарушавање граница; спорови са суседним земљама, немогућност ЕУ да дугорочно реши питање мигрантске кризе и појединачне одлуке суседних земаља; увоз тероризма; нелегална трговина и шверц оружјем; пораст десничарског екстремизма; проблеме економског развоја; угрожавање енергетске безбедности; економске претње националној безбедности; угрожавање слободне трговине и протока роба између земаља у окружењу и блокада саобраћаја; затварање граница према Србији; угрожавање животне средине и опасности повезане са појављивањем и ширењем инфективних болести код људи. Приступ израде безбедносне процене имао је за полазиште стратегијску ситуацију засновану на анализи, безбедносног окружења, идентификацији изазова, ризика и претњи по безбедност РС, основна стратегијско-доктринарна документа и основна планска документа. (слика 2)

Слика 2: Процена заснована на стратегијско-доктринарним документима, анализи окружења и идентификацији изазова, ризика и претњи безбедности РС

Идентификовани субјекти који угрожавају безбедност Републике Србије су: мигранти и избеглице из Сирије, Авганистана, Ирака, Еритреје, Пакистана, Нигерије, Сомалије, Судана, Гамбије и Малија орјентисани у смислу Исламског тероризма. На основу сагледавања окружења претпоставка је да постоји објективна опасност да поједини носиоци делатности са позиција исламског екстремизма остваре контакте са припадницима екстремних група на подручју Рашке и Пчињске области и то кроз: *Организоване криминалне групе разних структура*: У кријумчарење миграната укључене су организоване криминалне групе од којих већина функционише на међународном нивоу ослањајући се на контакте у државама порекла миграната и на контакте у дијаспори, државама транзита и дестинације. У суштини „територија Србије је вековима, па и миленијумима, раскрсница главних и најкраћих путева који повезују Северно и Црно море, те Каспијски басен, као и Западну и Централну Европу с европским југоистоком и Блиским истоком“.(Ракић, Буџак, 2015, стр 212) Организоване криминалне групе пружају различите услуге мигрантима, омогућујући им улазак на територију Европске Уније, секундарно кретање унутар ЕУ и легализовање боравка у државама чланицама ЕУ. Кријумчарење миграната врши се било организовањем транспорта и смештаја, или обезбеђивањем фалсификоване путне исправе или документације за добијање личних докумената и виза. Кроз криминално деловање појединаца и организованих група у вези мигрантске кризе, стичу се финансијска средства чији токови су ван државне контроле, а с обзиром да су неки од носилаца тог деловања бивши припадници терористичке „ОВПМБ“, не треба искључити могућност да ће део тако стечених средстава бити и у функцији терористичког деловања на територији

Републике Србије (укључујући територију Косова и Митохије). *Десничарске групе*: Постојећи талас избеглица из конфликтних подручја је у одређеној мери утицао на јачање десничарских покрета и стварању додатних препрека у превазилажењу расних, етничких, језичких и других културних разлика, чиме је отежана интеграција избеглица у друштво и олакшана евентуална њихова регрутација од стране радикалних исламских центара у Европи. Само присуство миграната на територији, може довести до јачања радикалних екстремистичких и десничарских покрета у земљи транзита. *Међународни актери*: У настојању да се реши мигрантска криза, ЕУ¹ и суседне земље у региону доносе одлуке у складу са својим могућностима и капацитетима, међутим без обзира на интеграционе процесе, суседне државе Републике Србије предузимају и самосталне активности ради остварења својих безбедносних интереса у националним оквирима. Стање са терена указује да поједине суседне државе (Мађарска, Хрватска, Македонија) и земље које су у непосредном окружењу а нису суседи (Словенија, Аустрија, Грчка) државну територију и границе стављају испред безбедности људи, у овом случају избеглица, и поштовања њихових људских права. Овакве активности могу утицати на Р. Србију директно угрожавајући њене националне интересе у смислу изолације земље због затварања граница и блокаде путева, економских санкција а самим тим и останка дела миграната на територији Р. Србије. На основу показатеља могући сценарио предвиђа могућност угрожавања безбедности Републике Србије од једне до три године, почевши од 2016. до 2019. године. Претпоставке у вези трајања мигрантске кризе су да ће се миграције у наредном периоду одвијати у два таласа: први од марта до новембра 2016. године и други од марта до новембра 2017. године, где се очекује укупан прилив од око 3 милиона миграната у Европу, а да ће Република Србија бити транзитна земља. Дугорочно гледајући, на основу миграторних тенденција у 2015. години и почетком 2016. године, након 2017. године за очекивати је смањење интензитета прилива миграната с обзиром на активна учешћа у проналажењу решења кризе, нарочито у Сирији и на очекиване мере у смислу финансијске помоћи од стране ЕУ земљама које су почетне тачке мигрантских рута. Из наведеног проистиче да су могуће облици испољавања мигрантске кризе на безбедност Републике Србије: *Терористичке акције*: С обзиром на материјални статус миграната (финансијски обезбеђени), као и да је део миграната директно учествовао у ратним дејствима и да је обучен за извршење борбених дејстава у руралним и урбаним срединама, пос-

¹ Европска Унија, као економски развијен регион са великим ресурсима за прихват избеглица - није адекватно одговорила на кризу. У настојању да реши мигрантску кризу Европска унија је предузела одређене мере и наложила својим чланицама да у складу са својим могућностима и капацитетима прихвате и збрину одређен број миграната. У том смислу Европска комисија је донела Програм по коме је одредила квоте за пријем избеглица за државе чланице, а државе кандидати за ЕУ обавезују се да приме одређени број миграната уз непосредну финансијску помоћ ЕУ. Такође, донела је одлуку да се пристигли мигранти неће враћати у земљу у којој су регистровани, чиме је делимично суспендован Даблински споразум. Европска Унија пружила је одређену финансијску и материјалну помоћ Србији, Македонији и Турској из приступних програма Европске Уније. Уједно упутила је представнике европске граничне службе „Фронтекс” са опремом у Србију, Хрватску, Мађарску, Грчку и Македонију ради пружања помоћи у контроли граница.

тоји реална могућност извођења појединачних терористичких акција по објектима и метама високе вредности у циљу изазивања страха и панике код становништва. У случају реализације ефекат угрожавања безбедности би био на високом нивоу; *Економски губици*: Висок прилив миграната и евентуални дужи боравак на територији Републике Србије проузроковао би додатне трошкове и оптерећење буџета и пад економског развоја. Овај ефекат угрожавања има висок ниво; *Блокаде путева*: Узроковале би прекид комуникација, могућност економске размене са суседима и унутар земље, што би утицало на привредну, економску, а посебно енергетску безбедност и стабилност земље, недостатак основних животних намирница и неповерење у способност државе за решавање кризе. Овај ефекат би био високог нивоа; *Затварање граница*: Довело би до повећања броја избеглица и заустављања процеса решавања њиховог статуса, што би имало кумулативни ефекат високог нивоа; *Политички притисци на промену власти*: Нерешавање и непредузимање ефикасних мера у складу са акционим планом довело би до политичких притисака за изборима и смену власти, што би имало за последицу висок ниво нестабилности у земљи; *Интензивирање међуетничких тензија и појединачни инциденти*: Јачање радикалних десничарских покрета у земљи изазива пораст нетрпељивости и погрешно усмерених националистичких емоција и мржње ка мигрантима што може довести до нехуманог односа према њима, непоштовања државних институција и покушаја пљачки, убиства и криминалних дела и повећање степена небезбедности високог нивоа; *Пораст организованог криминала и небезбедности грађана*: Утицај на слабљење и урушавање државних структура, неповерење у легално изабране органе, мито и корупцију, очување државних и јавних добара, општи пад морала. Организоване криминалне групе би пружале различите услуге мигрантима, омогућавајући им улазак на територију ЕУ, секундарно кретање унутар ЕУ и легализовање боравка у државама чланицама ЕУ. Овај ефекат би имао високе последице по безбедност земље.

Анализа ситуације (SWOT- *analiza*)

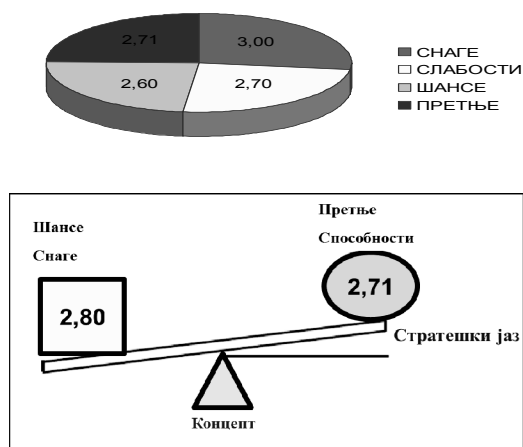
На основу извршене безбедносне процене могућих изазова, ризика и претњи, методом SWOT анализе, циљ је био да се сагледају утицаји унутрашњег и спољашњег окружења, и на основу добијених показатеља утврде позитиви и негативи ефекти и чиниоци који утичу на разумевање и управљање миграционом кризом у циљу предузимања мера за адекватно поступање и формирање концепта одговора у реаговању на мигрантску кризу.

Анализа је извршена на основи два приступа, од стране чланова два под-тима.

У табеларни приказ SWOT анализе свеукупних утицаја на способности система безбедности Републике Србије за одговор на мигрантску кризу. (прилог 1)

У табеларни приказ SWOT анализа појединачних изазова, ризика и претњи безбедности везаних за управљање мигрантском кризом. За ову потребу издвојено је пет најутичајнијих изазова, ризика и претњи безбедности. (прилог 2)

Резултати Swot анализе свеукупних утицаја на способности система безбедности

Графикон 1: Упоредни преглед анализе на два узорка²

На основу међусобног односа квантитативних вредности унутрашњих и спољашњих чинилаца, дошло се до следећих општих закључака: почетни услови стратегијског окружења у околини садржани су пре свега у снагама и слабостима; шансе и претње могу постати реални почетни услови у најскоријој будућности; шансе се увећавају елиминисањем слабости, предупређењем кризе и управљањем ризиком; претње нарастају урушавањем снага и пропуштањем потенцијалних и реалних шанси и сви наведени аспекти SWOT анализе нису линеарни, међу њима постоје супротности па и међусобне искључивости појединих, стога је потребно одредити њихову градацију, највеће утицаје и приоритете. Резултати SWOT анализе појединачних изазова, ризика и претњи безбедности везаних за управљање мигрантском кризом: Ова SWOT анализа базирана је на резултатима безбедносне процене и анализе чинилаца у складу са Смерницама за израду Процене изазова, ризика и претњи безбедности Републике Србије. SWOT анализа је извршена за следеће изазове, ризике и претње безбедности: (1) Пљачке, немири и испољавање незадовољства према органима власти и појединачни инциденти; (2) Организовани криминал, трговина људима; нелегална трговина оружјем и шверц; (3) Економска и социјална претња националној безбедности; (4) Опасности повезане са појављивањем и ширењем инфективних болести код људи и (5) Интензивирање деловања десничарских екстремистичких и терористичких група. Анализом претње „Пљачке, немири и испољавање незадовољства према органима власти и појединачни инциденти“ уочава се да су главне снаге система безбедности Републике Србије нормативно - правна уређеност система безбедности и успостав-

² SWOT анализа је урађена на два узорка: Први, на свеукупне могуће безбедносне изазове, ризике и претње; Друго, на основу карактеристичних могућих изазова, ризика и претњи. На анализи су радиле две групе, и на крају је извршено упоређивање добијених резултата.

љање привремених органа за реаговање. Ради достизања пуних капацитета са захтеваним ефектима одговора на претњу, потребна је одговарајућа међународна подршка и унапређење међународне сарадње у области безбедности³. У погледу одржавања и унапређења система безбедности препозната је потреба придобијања значајне финансијске подршке од стране међународних чинилаца укључених у решавање мигрантске кризе. Основне слабости система безбедности, препознате у процесу анализе, су недовољност снага безбедности за ангажовање у мигрантској кризи, што условљава ограниченост деловања у погледу спровођења рестриктивних мера у домену кретања и боравка миграната на територији. Унапређењем међународне сарадње у области безбедности и већом међународном, пре свега финансијском, подршком, могу се створити услови за повећање броја стручних лица из области безбедности који би се ангажовали на свакодневним пословима у погледу кризе. Наведено укључује и могућност заједничког ангажовања са безбедносним службама партнерских земаља на територији Републике Србије.

Слика 3: Процентуални показатељи анализе појединачних претњи

Снаге и шансе преовладавају слабости и претње, што указује на постојање одређених потенцијала система безбедности Републике Србије за одговор на претњу „Пљачке, немири и испољавање незадовољства према органима власти и појединачни инциденти“, као пратећу појаву мигрантске кризе. Анализом претње „Организовани криминал, трговина људима; нелегална трговина оружјем и шверц“ уочава се да су главне снаге система безбедности Републике Србије нормативно – правна уређеност система безбедности и искуство у реаговању у сличним ситуацијама. Ради достизања пуних капацитета са захтеваним ефектима одговора на претњу, потребна је одговарајућа међународна подршка и унапређење међународне сарадње у области супротстављања организованом криминалу. У погледу одржавања и унапређења система безбедности препозната је потреба достизања способности за спречавање деловања међународних и организованих криминалних група на територији

³ Кроз подршку кључних међународних организација, посебно ЕУ, могу се повећати капацитети органа безбедносно-обавештајног система. Повећање капацитета првенствено се огледа кроз опремање софистицираним средствима за контролу граница, евидентирање миграната, и размену података о идентификацији, структури и правцима кретања са земаљама у окружењу. Такође, повећање капацитета снага безбедности РС могуће је у оквиру међународне сарадње, кроз заједничко ангажовање наших снага са полицијским и другим снагама земаља у окружењу и земаља ЕУ.

Републике Србије у односу на мигрантску кризу. Основне слабости система безбедности, препознате у процесу анализе, су корупција и јачање деловања ОКГ на мигрантској рути. Потребно је, кроз унапређење међународне сарадње у области борбе против организованог криминала и већу међународну подршку, створити услове за размену информација и предузимање заједничких мера које доприносе побољшању ефикасности система у борби против корупције и организованог криминала.

Слика 4: Процентуални показатељи анализе појединачних претњи

Снаге и шансе преовладавају слабости и претње, што указује на постојање одређених потенцијала система безбедности Републике Србије за одговор на претњу „Организовани криминал, трговина људима; нелегална трговина оружјем и шверц“, као пратећу појаву мигрантске кризе. Анализом „Економске и социјалне претње националној безбедности“ уочава се да главну снагу система безбедности Републике Србије представља планирање и обезбеђење одређених буџетских средства за ову намену, према пројектованом броју корисника за краткорочни период боравка на територији Републике Србије и развијеност канцеларија за питања економске и социјалне подршке мигрантима, који обезбеђују иницијално реаговање на претњу и адекватно краткорочно збрињавање миграната. Достижање пуних капацитета са захтеваним ефектима одговора на претњу, отежава, а у условима повећања броја миграната или времена задржавања у Р. Србији, онемогућава недовољна расположивост финансијским средствима, која су између осталог потребна и за подршку активности снага система безбедности ангажованих у решавању кризе. У погледу одржавања и унапређења способности институција Републике Србије за адекватан третман миграната и унапређење система безбедности препозната је потреба међународне подршке у широком спектру области, тежишно у финансијској помоћи од стране IPA фондова, ММФ, Европске банке за развој, као и унапређење међународне сарадње у области супростављања организованом криминалу. Основне слабости система безбедности, препознате у процесу анализе, представљају значајна додатна финансијска излагања за подршку активности снага система безбедности ангажованих у решавању кризе. Потребно је, дефинисати алтернативе у случају изостанка адекватне финансијске и материјалне помоћи или чак смањења прихода услед једностраног укидања и замрзавања међународних пословних уговора и споразума о сарадњи у области привреде.

Слика 5: Процентуални показатељи анализе појединачних претњи

Снаге и шансе су у истом нивоу са слабостима и претњама, што указује на рањивост система безбедности Републике Србије и Владе Републике Србије за одговор на „Економску и социјалну претњу националној безбедности“, као пратећу појаву мигрантске кризе, посебно у условима повећања масовности или још израженије продужење времена боравка миграната на територији Републике Србије. Анализом претње „Опасности повезане са појављивањем и ширењем инфективних болести код људи“ уочава се да је главна снага Републике Србије у функционално уређеном здравственом систему, извршном организовању привремених органа за реаговање и могућност ослонаца на капацитете и способности Црвеног крста Републике Србије и других хуманитарних организација. Ради достизања адекватних способности са захтеваним ефектима одговора на претњу, потребна је пре свега надоградња капацитета за откривање и превенцију инфективних болести. У погледу одржавања и унапређења система безбедности препозната је потреба подршка од стране међународног Црвеног крста и унапређење међународне сарадње у области међународног хуманитарног права. Основне слабости система безбедности, препознате у процесу анализе су недовољни капацитети за откривање и превенцију инфективних болести. Подршком од стране међународног Црвеног крста и унапређењем међународне сарадње у области међународног хуманитарног права, могу се створити услови за повећање броја стручних лица из области инфективних болести који би се ангажовали на свакодневним пословима у погледу кризе, као и едукација локалних медицинских и хуманитарних радника по питању за нас нових и непознатих заразних болести. Наведено укључује и могућност заједничког ангажовања са медицинским и хуманитарним организацијама партнерских земаља на територији Републике Србије.

Слика 6: Процентуални показатељи анализе појединачних претњи

Снаге и шансе преовладавају слабости и претње, што указује на постојање одређених, пре свега медицинских потенцијала Републике Србије за одговор на претњу „Опасности повезане са појављивањем и ширењем инфективних болести код људи“, као пратећу појаву мигрантске кризе.

Анализом претње „Интензивирање деловања десничарских екстремистичких и терористичких група“ уочава се да су главне снаге Републике Србије нормативно - правна уређеност система безбедности, искуство у реаговању у сличним ситуацијама и обучене и оспособљене антитерористичке снаге. Ради достизања пуних капацитета са захтеваним ефектима одговора на претњу, потребно је одговарајуће унапређење превентивних мера у спречавању деловања десничарских екстремистичких група. Основне слабости система безбедности, препознате у процесу анализе, су неизграђена безбедносна култура становништва, немогућност спровођења рестриктивних мера у домену кретања и боравка избеглица, као и повратници са ратишта и јачање постојећих и стварање нових екстремистичких група. То се исказује кроз необученост у препознавању терористичких претњи од стране становништва на њих. Повратак лица са простора Западног Балкана ангажованих на подручјима захваћених ратним сукобима, директно ће утицати на јачање постојећих и регрутовање лица у нове екстремистичке и терористичке групе. Унапређењем међународне сарадње у области безбедности и већом међународном, пре свега финансијском и политичком, подршком, могу се створити услови за повећање броја стручних лица из области безбедности који би се ангажовали на свакодневним пословима у погледу кризе. Наведено укључује и могућност заједничког ангажовања са безбедносним службама партнерских земаља на територији Републике Србије, превасходно кроз идентификацију лица ангажованих у оружаним сукобима.

Слика 7: Процентуални показатељи анализе појединачних претњи

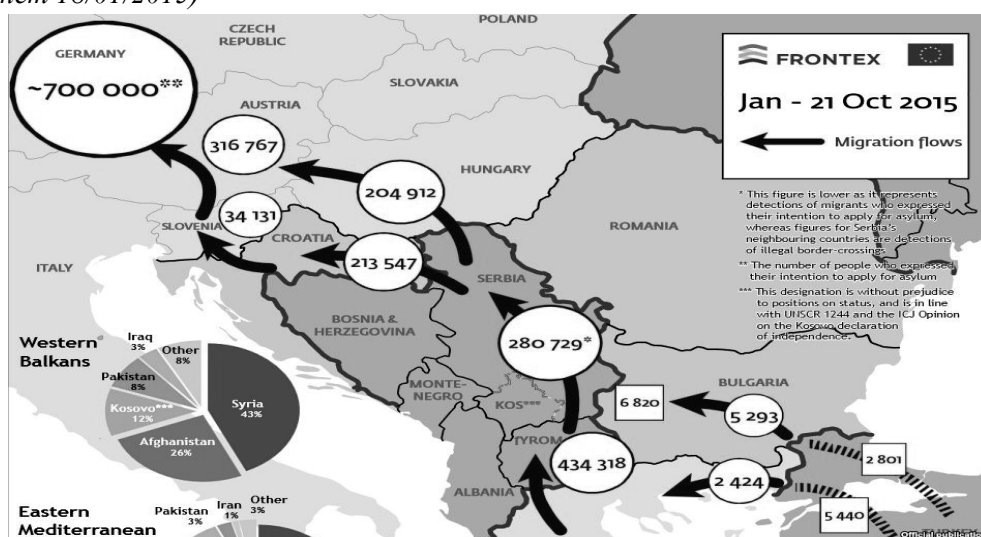
Претње преовладавају снаге и шансе, што указује да постојећи потенцијали система безбедности Републике Србије за одговор на претњу „Интензивирање деловања десничарских екстремистичких и терористичких група“, нису довољни и да их треба развијати у домену организације и примена превентивних мера, развијању безбедносне културе становништва, и доследним спровођењем рестриктивних мера у домену кретања и боравка избеглица.

Сценарио „одговор“

На основу процене и SWOT анализе, се приступило изради два могућа сценарија. Сценарио је конципиран и моделован у школске сврхе, на основу стратегијске ситуације „мигрантска криза на Балкану“, ради израде модела одговора на кризу и реализације наставе са полазницима Генералштабног усавршавања у оквиру реализације задате теме. Намена сценарија је била да обезбеди неопходне полазне податке о безбедносном окружењу и кључним карактеристикама носилаца претње. Користећи овај сценарио, у процесу одлучивања на свим нивоима командовања, приоритетно је било потребно развијати способности за одговор свих субјеката система одбране. У процесу планирања на стратегијском нивоу примењиван је свеобухватни приступ који омогућава интеграцију, ангажовање и употребу свих расположивих националних капацитета и ресурса у одговору на ситуације у којима Војска може бити употребљена. Сценарио генерише кризу чији корени вуку у дуготрајним сукобима на Блиском Истоку, Авганистану и Северној Африци, који су настали услед политичке и економске нестабилности држава у региону и дубоких друштвених и социјалних противречности друштава у њима, и који су ескалирали под утицајем страног фактора и њихове непромишљене политике. Праћени физичким насиљем над становништвом, ратним злочинима, флагрантним кршењима људских права, уништавањем материјалних и културних добара, узроковали су масовне миграције становништва са простора захваћеним сукобом прво ка суседним државама, а онда према Европи као крајњем одредишту. Сценарио обухвата период који предвиђа могућност угрожавања безбедности Републике Србије од једне до три године, почевши од 2016. до 2019. године, и то је период где може бити нарушен ниво унутрашње и регионалне безбедности и ескалација мигрантске кризе. На основу изнетог вероватноћа догађаја са скалом конфликта се посматра кроз нивое: *Први ниво*: политичка и економска нестабилност на Блиском Истоку, Авганистану и Северној Африци; ратни сукоби праћени физичким насиљем над становништвом, флагрантним кршењима људских права и уништавањем материјалних и културних добара се проширују, нема назнака смирења, масовне миграције становништва са простора захваћеним сукобом ка суседним земљама и даље ка Европи се настављају.

Други ниво: интензивирање масовних миграција; највећи део миграната користи Републике Србију као транзитну земљу; хуманитарна катастрофа; угрожавање безбедности Републике Србије на миграционим рутама; појава организованог криминала; повећање међуетничких тензија и појединачни инциденти са десничарским групама и локалним становништвом, и политичко дипломатски сукоби у региону. *Трећи ниво*: неконтролисано кретање миграната преко територије Републике Србије, а илегални преласци су масовни; пораст организованог криминала, пљачки, немира и испољавања незадовољства према органима власти и појединачни инциденти; опасност од терористичких напада на објекте од виталног значаја; пораст десничарског екстремизма; угрожавање слободне трговине и протока роба између земаља у окружењу и

блокада саобраћаја, полузатворени режим граница према Србији, опасности повезане са појављивањем и ширењем инфективних болести код људи немогућност ЕУ да дугорочно реши питање мигрантске кризе и појединачне одлуке суседних земаља. Потенцијално угрожену територију чине зоне и правци којима пристижу мигранти преко тзв. медитеранске руте - правац који води од Турске према Грчкој. Ова рута се односи на део територије Републике Србије који води од Грчке, па преко главне подруте Македоније на наш део територије од Прешева, Ниша, Београда где се грана ка територији Мађарске и Хрватске прелазећи територију Војводине, користећи развијену путну (коридор 11) и железничку инфраструктуру првенствено у смислу кратког времена потребног за транзит. *Слика бр. 5 - Руте миграната кроз Републику Србију (Интернет 18/01/2015)*

Слика 8: Руте миграната кроз Републику Србију (Интернет 18/01/2015.)

Мигрантска криза ће се и даље развијати на регионалном нивоу, под великим утицајем међународних актера на глобалном нивоу. Ратни и друштвени сукоби на Блиском Истоку, Авганистану и Северној Африци биће настављени са променљивим интензитетом у периоду од 2016. до 2019. године и могућношћу настанка нових жаришта и проширења простора који је захваћен већ постојећом мигрантском кризом. Као узрок проширења и преливања кризе на простору Азије и Африке биће даљи пад цене нафте. За остварење основне идеје о одговору снага система одбране заснованог на овом сценарију, на стратегијском нивоу је потребно одмах дефинисати, изградити и достићи захтевани оперативни ниво способности и интегрисати их по следећем:

а) опште способности односе се на:

Умрежен систем за размену информација и података на различитим нивоима управљања кризом уз коришћење сервиса заснованих на информационо - комуникационим технологијама; ефикасну обавештајно-безбедносну структуру, опремљену савременим средствима и способну за прикупљање обавештајних података

свим предвиђеним обавештајним местима мигрантских тачака; *организацију снага и средстава* у конкретним условима безбедносног окружења ради анализе, праћења и управљања процесом мигрантске кризе; *способности за стварање нових и прилагођавање постојећих процедура* у систему одбране конкретним условима и захтевима за рад у јединственим центрима за управљање кризом од улаза до излаза са територије Републике Србије; *уређивати инфраструктуру* ради обезбеђења прихвата миграната и њихових основних услова за живот, контроле здравствене ситуације и регистрације; *аналитичке способности* за боље разумевање безбедносног окружења, предвиђање трендова развоја и настанка догађаја пре њиховог настанка; *повећати способност прикупљања, складиштења, претраживања и коришћења информација* ради стварања јасног и јединственог прегледа на терену са земље и из ваздуха коришћењем техничко-технолошких средстава; *повећати способност брзог и сигурног одговора снага* у условима које одређују физичко-географске карактеристике простора на мигрантској рути; *способности за координирану употребу снага Војске Србије, МУП и цивилне одбране; дефинисати јединствене активности, поступке и мере на заштити државних институција и грађана* од могућих ефеката и субјеката који могу бити носиоци претњи по безбедност; *објединити различите активности, мере и поступке логистичке подршке, кадровског и финансијског обезбеђења* ради ефикасности снага током анализе, праћења и предвиђања развоја и *развијати безбедносну културу и активности* на заштити безбедности грађана, државе и миграната кроз: откривање претње, процену претње, одбрану од претње и опоравак од претње чиме се минимализују, ублажавају и отклањају ефекти дејства могућих опасности и претњи.

б) Појединачне способности субјеката система одбране

Министарство одбране треба да планира способности и капацитете за припрему и употребу Војске Србије за подршку акционог плана Владе Републике Србије, обављање обавештајно-безбедносних послова од значаја за одбрану и ефикасну здравствену заштиту на мигрантским рутама; *Војска Србије* треба да пројектује и поседује почетне елементе логистичке и друге подршке, да обезбеди да одговарајуће снаге буду расположиве на одговарајућем месту у одговарајуће време на мигрантским рутама јер је најбитнија непрекидна логистичка подршка у смислу прихвата и обезбеђења услова за живот миграната. Логистичке и снаге за подршку треба да ангажују највећи део својих капацитета за превозење, узимајући у обзир „уска грла” (тачке уласка и изласка). Способност делотворне употребе снага Војске је ограничена на процену снага према задатку са тежиштем на специјалним снагама које би изводиле контролу одређеног дела заграничног подручја. Размена информација са свим субјектима одбране треба бити непрекидна и не сме бити ограничена спором обрадом информација и ограничењима средстава за комуникацију или неефикасним процедурама командовања; *државни органи, органи државне управе, органи аутономне покрајине Војводина, органи јединица локалне самоуправе, привредна друштва и друга правна лица*, у складу са својим делокругом и надлежношћу, изграђиваће способности и капацитете за: функционисање у ванредним ситуацијама, у рату и у ванредном стању; обезбеђивање услова за живот и рад грађана у областима кризе и сарађиваће и поступати у складу са одлукама надлежних државних органа и осталим институцијама значајним за одбрану; *снаге Цивилне одбране* изграђиваће способности и капацитете за: евакуацију; збрињавање становништва и миграната; заштиту од техничко-технолошких несрећа; заштиту од рушења и спасавање из рушевина, заштиту и спасавање на неприступачним теренима; заштиту и спасавање од пожара и експлозија; заштиту од

неексплодираних убојних средстава; прву и медицинску помоћ; асанацију терена; очување добара битних за опстанак; хитно успостављање неопходних служби од јавног интереса.

Кључне активности у изградњи способности и капацитета снага заштите и спасавања у мигрантској кризи биће и: прикупљање података и формирање базе података о капацитетима овлашћених и оспособљених појединачних субјеката за смештај миграната, ангажовање професионалних преводилаца на основу Акционог плана; формирање штабова за ванредне ситуације на локалном нивоу и оспособљавање људства, подела помоћи у храни и опреми на угроженим рутама и областима и координација и сарадња са другим субјектима.

Одговор на кризу

Након сагледавања и процене на терену и могућности даљег тока мигрантске кризе, сачињени су могуће сценарије, на основу чега су произашли одговору на кризу, одређивањем извишалаца мигрантске кризе кроз: *а) Војно-безбедносне активности, б) Политичке, правне и дипломатске активности, и в) Социо-хуманитарне активности.* За остварење основне идеје о одговору снага система одбране заснованог на овом сценарију, на стратегијском нивоу је потребно одмах дефинисати, изградити и достићи захтевани ниво оперативних способности и интегрисати их по следећем:

а) Војно-безбедносна област: Способност потпуног искоришћења постојећих нормативно-правних могућности правног и безбедносног система, ради обезбеђивања ефикасности рада безбедносно-обавештајног система: Огледа се у способности свих елемената безбедносно-обавештајног система да заједно са правосудним системом ефективно и ефикасно спроводи непрекидне мере ради процењивања стања безбедности и предлагања превентивних мера; *Способност успостављања организације за реаговање на облике угрожавања безбедности и примене превентивних мера:* Огледа се у могућности формирања привремених органа (радних тела, кризних штабова) за реаговање на мигрантску кризу и примени превентивних мера и мера безбедносне културе од стране становништва, цивилне заштите и осталих структура друштва, тежишно у рејонима привременог распореда и боравка миграната на територији Републике Србије; *Способност ефективне и ефикасне контроле државних граница:* Огледа се у могућности МУП РС да у сарадњи са другим снагама система одбране (Војска Србије) контролишу државну границу и спрече нелегалан улазак страних држављана на територију Републике Србије; *Способност правовремене расположивости снага за реаговање у случајевима угрожавања безбедности:* Изражава могућности МУП РС и Војске Србије (или њених делова) да формирају и подрже довољне војно-полицијске снаге у датом времену за реаговање, ради извођења борбених и неборбених активности у случају ескалације изазова, ризика и претњи повезаних са мигрантском кризом; *Способ-*

ност за борбу против организованог криминала: Изражава се могућностима МУП РС да спречи шверц миграната (било организовањем транспорта и смештаја, или обезбеђивањем фалсификоване путне исправе или документације за добијање личних докумената или виза), оружја, као и остале облике криминала; *Способност за спречавање сукоба унутар локација миграната и са локалним становништвом:* Изражава се могућностима МУП РС да спречи пљачке, немире, испољавање незадовољства, сукобе са локалним становништвом и појединачне инциденте према органима власти, као и спречавање међусобних сукоба унутар мигрантских група; *Способност превенције и спречавање терористичке делатности и деловања десничарских екстремистичких група и покрета:* Огледа се у могућности безбедносно-обавештајног система РС, МУП РС и ВС за онемогућавање и неутралисање активности евентуално идентификованих терориста из састава миграната, њихово повезивање са домицилним екстремистима, као и спречавање деловања регионалних и националних носилаца екстремистичких десничарских покрета и организација; *Способност сарадње и интероперабилности са безбедносним структурама партнерских земаља:* Огледа се у повезивању и изградњи ефикасног система за размену података о идентитету, пореклу, евентуалној криминалној, или терористичкој прошлости, здравственом и психичком стању миграната, и других података од значаја за процену терористичке или других идентификованих безбедносних претњи.

б) Политичко, правна и дипломатска област: Способност проактивне дипломатије (могућност за активније испољавање и заступање националних интереса у билатералним и мултилатералним састанцима у међународном процесу редовних дипломатских активности и присуства активностима ОУН, и у процесу разрешења мигрантске кризе); *Способност употребе задружених снага за разрешење кризе* (могућност за припрему, планирање и извођење процеса одговора на мигрантску кризу); *Способност расположивости снага* (могућност за обједињавање активности кадровског, логистичке подршке и финансијског обезбеђења ради ефикасности снага током анализе, праћења и предвиђања развоја мигрантске кризе); *Способност искоришћења информационог простора* (могућност успостављања јединствене базе података о визама и визним информационим системима и базе биометријских података и могућност обавештавања јавности о подацима значајним за миграције).

в) Социо-хуманитарне активности: Способност ефикасне и ефективне организације снага за одговор на мигрантску кризу и координацију активности са владиним, невладиним и хуманитарним организацијама. Огледа се у могућности ефикасне организације свих субјеката и снага државе, координације и сарадње са владиним, невладиним и хуманитарним организацијама у циљу заједничког деловања током кризе; *Способност адекватне употребе снага Војске Србије, МУП Републике Србије и цивилне одбране и ефикасног одговора у условима које одређују физичко-географске карактеристике простора на мигрантској рути.* Представља могућност Војске Србије или њених делова, снага МУП Републике Србије и цивилне одбране да делотворно дјелују у складу са својим надлежностима, уз употребу потпуно оспособљених и опремљених

снага; *Способност прикупљања, претраживања, анализе, складиштења и коришћења информација за разумевање безбедносног окружења и предвиђање трендова развоја догађаја.* Представља могућност прикупљања, обраде и размене информација са свим елементима који су укључени у решавање мигрантске кризе; *Способност обезбеђења адекватне инфраструктуре за прихват миграната и основних услова за живот, контролу здравствене ситуације и регистрацију.* Огледа се у могућности обезбеђења потребних капацитета и инфраструктуре за прихват и регистрацију миграната, обезбеђење адекватног смештаја са неопходним здравствено-санитарним условима, исхрану и здравствену заштиту; *Способност правовремене логистичке подршке, кадровског и финансијског обезбеђења снага током анализе, праћења и предвиђања развоја.* Представља могућност одрживе логистичке подршке, кадровског и финансијског обезбеђења у складу са развојем ситуације.

На основу одређених способности извршиоцима управљања мигрантском кризом су предложене следеће мере:

а) Војно-безбедносна област: Формирати и опремити специјализоване органе из састава безбедносних служби, који ће се доминантно бавити прикупљањем података о евентуалним носиоцима и облицима угрожавања безбедности, у зонама привременог размештаја и кретања миграната; Изменити постојећу законску регулативу ради ефикасне примене посебних поступака и мера ради правовременог прикупљања података о могућој терористичкој или другим претњама безбедности; На нивоу надлежних судова, одредити органе за непрекидну сарадњу са свим безбедносним службама, у смислу одобравања посебних поступака и мера, као и за друга поступања из надлежности судова и тужилаштва; Опремити снаге МУП РС са средствима и системима за физичко и техничко обезбеђење граница; Опремити снаге МУП РС савремених средствима за идентификовање и регистрацију/евидентирање миграната; Унапредити координацију и сарадњу са Војском Србије са МУП РС и осталим државним органима; Определити, обучити и опремити саставе ВС и МУП да у датом времену за реаговање изводе борбене и неборбене активности у случају ескалације изазова, ризика и претњи повезаних са мигрантском кризом; Определити додатне снаге МУП РС; Повећати капацитете МУП, ВС, БИА, ВБА и ВОА за онемогућавање и неутралисање активности терориста из састава миграната, њихово повезивање са домицилним исламистима, као и спречавање деловања регионалних и националних носилаца екстремистичких десничарских покрета и организација; Повећати координацију и размену података са безбедносним структурама партнерских земаља о идентитету, пореклу, евентуалној криминалној, или терористичкој прошлости, здравственом и психичком стању миграната.

б) Политичко, правна и дипломатска област: Усвојити нове политике и стратегије и ревидирати постојеће стратегије у складу са анализом потреба мигрантске кризе и ојачати капацитете институција надлежних за спровођење стратегија; Створити нормативне услове који ће обезбедити одрживост рада Националног тела за управљање миграцијама; Успоставити приоритете за фи-

нансирање из спољних средстава, посебно из средстава ЕУ; Координирати активности надлежних министарстава и институција у вези са миграцијама у циљу ефикасног спровођења стратегија; Остварити потпуну контролу над процесом управљања миграцијама, уз обезбеђење стабилног стања безбедности на територији РС; Створити мрежу компетентних службеника задужених да испред министарстава оперативно извршавају послове дефинисане од стране Националног тела за управљање миграцијама; Успоставити мрежу обучених сарадника у локалној самоуправи задужених да прате, извештавају и обављају поверене послове за потребе спровођења одлука Националног тела за управљање миграцијама; Обезбедити ефикасну заштиту права и интереса грађана Републике Србије у свим фазама миграционог циклуса, као и страних миграната који бораве у Републици Србији;

в) Социо-хуманитарна област: Обезбедити међународну подршку за доградњу нормативно-правних основа за поштовање међународног хуманитарног права, верских и људских слобода; Због немогућности примене репресивних мера према мигрантима условљених поштивањем одредби међународног и хуманитарног права везано за избеглице, неопходно је унапређење хуманитарне културе становништва, координација са међународним хуманитарним и невладиним организацијама, у циљу предузимања потребних мера уз поштовање наведених одредби. Креирати стратегију комуникације са медијима, у циљу објективног извештавања и упознавања становништва са природом и развојем мигрантске кризе, предузетим и планираним активностима; Кроз успостављање усклађених процедура заједничког деловања у одговору на мигрантску кризу, и јединственог информационог система, обезбедити ефикасно и ефективно деловање свих институција и снага државе у реаговању на мигрантску кризу у социо-хуманитарној области; Ојачати и унапредити организацију и рад Канцеларије за питања економске и социјалне подршке мигрантима (део Националног тела за управљање мигрантском кризом), обезбеђењем неопходног персонала и материјалих средстава, те повећањем броја центара за азил и центара за прихват и збрињавање миграната, како на правцима кретања тако и у случају дужег задржавања; У односу на структуру миграната (жене, деца, деца без родитеља/старатеља), у сарадњи са органима локалне самоуправе и невладиним сектором, обезбедити неопходан персонал за социопсихолошку обраду миграната, те успостављање неопходних програма социјалне заштите; За обезбеђење адекватних капацитета за смештај миграната унапредити и проширити постојеће капацитете, те изградити нове капацитете за прихват и привремени смештај до 90000 миграната, за период до пет година. У сарадњи са МО, ВС и органима локалне самоуправе извршити процену капацитета и адаптацију одређених војних и цивилних објеката за смештај миграната и предложити додатни број смештајних капацитета (кампова) у складу са развојем ситуације, као и начин обезбеђења истих. Обезбедити сарадњу и помоћ УНХЦР за повећање смештајних капацитета; Помоћ у храни, одећи и медицинско-хигијенском материјалу обезбедити у сарадњи и координацији са органима локалне самоуправе, Црвеним крстом Републике Србије и непосредним донаторима. Успоставити пуну сарадњу са невладиним сектором (привре-

дни субјекти, цркве и верске заједнице и невладине организације) у пружању помоћи избеглицама и мигрантима у виду волонтирања социјалних и здравствених радника и преводилаца те прикупљања разних врста помоћи; Здравственој заштити и пружање здравствених услуга обезбедити кроз координацију и ангажовање капацитета клиничких центара, МО и ВС, на местима прихвата и смештаја избеглица; За успостављање адекватних хигијенско - епидемиолошких услова и капацитета за откривање и превенцију инфективних болести, неопходна је надоградња капацитета за откривање и превенцију инфективних болести у здравственом систему. У сарадњи са Црвеним крстом Р. Србије, међународним Црвеним крстом и другим хуманитарним организацијама створити услове за повећање броја стручних лица из области инфективних болести који би се ангажовали на свакодневним пословима у погледу кризе, едукацији локалних медицинских и хуманитарних радника по питању за нас нових и непознатих заразних болести, као и могућност заједничког ангажовања са медицинским и хуманитарним организацијама партнерских земаља на територији Републике Србије; Стварање услова за социјалну интеграцију миграната у друштвени живот и рад обезбедити кроз превазилажење расних, етничких, верских, језичких и других културних разлика. Спречити нехумано поступање према мигрантима, спровођење политике одбијања и дискриминације. Путем медија обавештавати становништво о природи мигрантске кризе и мерама које се предузимају за ублажавање последица. У сарадњи са ЕУ обезбедити пројекте изградње фабрика и запошљавање миграната; У погледу одржавања и унапређења способности институција Р. Србије за прихват и адекватно привремено збрињавање миграната, вршити детаљно планирање и пројектовање ангажованих људских и материјалних ресурса, и обезбедити неопходну финансијску подршку за социјалне и хуманитарне програме помоћи (IPA фондова, ММФ, Европске инвестиционе банке, Европске банке за обнову и развој); Дефинисати алтернативе у случају изостанка адекватне финансијске и материјалне помоћи или чак смањења прихода услед једностраног укидања и замрзавања међународних пословних уговора и споразума о сарадњи у области привреде. Формирати посебно тело за процену и достављање потреба за помоћ од ЕУ на дневном нивоу; Остварити сарадњу са Фондом хитне помоћи Међународне федерације друштава Црвеног крста и Црвеног полумесеца (ИФРЦ), УНХЦР и другим хуманитарним и невладиним организацијама унапредити капацитете и могућности у области здравствене и социјалне заштите.

Претње од тероризма у урбаној средини

У оквиру сагледавања и уочавања могућих изазова и претње које може мигрантска криза да изазове на простору Републике Србије, посебан акценат могуће претње од тероризма је у урбаној средини. Могући облици урбаног тероризма као последица мигрантске кризе могу настати као последица терористичких активности „Исламске државе“ у Републици Србији, спрегом албанских терористичких група са терористима из мигрантских група и спрегом

радикалних исламистичких група у Републици Србији са терористима из састава миграната. Као што је и наведено, део миграната који пролази кроз територију Републике Србије, учествовао је у терористичким и другим борбеним активностима, на страни „Исламске државе“ у протеклом периоду, или је обучен за герилске и терористичке акције у градским срединама. О њиховим претходним активностима, безбедносне службе и полиција Републике Србије не поседује податке, а процене се заснивају на сазнањима прикупљеним током претежно кратких, несадржајних и формалних разговора. Иако поседују наведено искуство, за реализацију терористичких активности, потребна су им бар још два услова: мотив да такав акт почине и наоружање, тј, средства којима би такве активности извршили. У погледу мотива, терористичку претњу можемо посматрати из два угла: најпре мотив као последица деловања органа Републике Србије према мигрантима и мотив као израз радикалне идеологије и инспирације „исламске државе“. Досадашњим хуманим и професионалним поступањем свих органа Републике Србије укључених у решавање мигрантске кризе, отклоњене су могућности за бројне проблеме, па и мотиви за евентуално терористичко деловање. Међутим, ако би до тога и дошло, објекти напада би вероватно биле снаге безбедности (полиције, ВС, итд) које су непосредно ангажоване и у додиру су са мигрантима. Ако би евентуалне терористичке активности биле по налогу „Исламске државе“ објекти напада би свакако биле значајније државне институције Републике Србије у већим урбаним срединама (Ниш, Београд, Нови Сад) као и међународна дипломатска представништва (САД, РФ, Немачке, Турске, Француске итд). На основу наведеног се може закључити да са порастом броја терористичких напада у свету, расте и број оних који су извршени у урбаним срединама. Разлози да објекте дејства терористи бирају првенствено у урбаним срединама, леже у карактеристикама самих урбаних насеља и ефектима који се нападима могу постићи. Када је у питању Република Србија у овом тренутку не представља мету екстремиста, али постоји опасност и мете би углавном биле дипломатске, међународне или најзначајније институције Републике Србије, као и могућност експлоатације страха код напада на местима јавног окупљања, школама и слично, ефекти су који могу да одреде и терористе на подручју Републике Србије за планирање и извршење оваквих аката. Носиоци терористичке претње у урбаним срединама могу бити грађани Републике Србије али и појединци и групе из редова миграната, нарочито у случају дужег задржавања на нашем подручју и успостављања веза са носиоцима националистичког и верског тероризма на правцима кретања миграната. Имајући у виду могуће мотиве „Исламске државе“ да на подручју Републике Србије изведе терористичке акте, значајну подршку у логистици и избору објеката дејства, могли би добити од албанских терористичких група са подручја југа Србије или Македоније. Објекти напада у овом случају били би првенствено јединице жандармерије, полиције и ВС које се налазе на југу Републике Србије, у захвату мигрантске руте, са циљем изазивања страха, дискредитације Републике Србије на међународном плану и „демитаризације региона“. Осим тога, објекти напада могу бити и поједини амбасадори и други међународни представници, који у процесу сагледавања димензије и последи-

ца кризе, посећују објекте за привремени смештај миграната. У поступку процене могуће терористичке претње, не треба искључити ни могућност да објекти напада буду војни објекти, који би се користили за смештај већег броја миграната, који се задржавају привремено на нашој територији. Носиоци напада, посебно у рејону југа централне Србије могле би бити такође албанске терористичке групе, са циљем дискредитације Републике Србије, изазивања страха код миграната и дестабилизације стања безбедности у земљи. Ово посебно уколико дође до усложњавања безбедносне ситуације на Косову и Метохији. Са подручја Србије, регрутовање и упућивање радикалних исламиста у Сирију и друга ратом захваћена подручја вршена су у више градова Рашке регије, а посебно у „Клубу исламске омладине санџака-Фуркан” у Новом Пазару. Са подручја Босне и Херцеговине исламисти су организовани од стране вођа вехабијске заједнице из села Горње Маоче и Јабланице и упућивани у ратна подручја. Објекти напада оваквих терористичких активности били би у већим урбаним срединама првенствено објекти јавног окупљања већег броја људи (концерти, спорстске манифестације, тргови, политички скупови итд). Ценећи „модус операнди” досадашњих терористичких активности (Биланџић, 2015.), могу се очекивати првенствено самоубилачки напади као и напади уз коришћење пешадијског оружја на насумично изабране мете. Иако се не могу потпуно искључити, мање су вероватне отмице, атентати и други облици извршења урбаних терористичких акција. Република Србија има задејствован безбедносно-обавештајни систем, систем одбране и друге системе унутрашње безбедности и заштите, чији је задатак спречавање свих облика угрожавања безбедности, па и тероризма. Успешност превентивно заштите Републике Србије од терористичке претњи зависиће од њене свеобухватне и правовремена процене, а степен заштићености људи и других виталних вредности одредиће однос поштовања људских права са једне и потребе правовременог откривања терористичке делатности са друге стране.

Закључак

Претходну годину је обележила мигрантска криза, односно сеоба народа невиђених размера у новијој историји, прецизније од завршетка Другог светског рата. Највећи број избеглица из Сирије од почетка сукоба у тој земљи, налази се у суседној Турској. По неким подацима, Турска је примила скоро два и по милиона избеглица из Сирије. Избегличка криза је кулминирала када су таласи миграната кренули ка Европи, односно земљама Западне Европе, која је неспремно дочекала овакав развој ситуације. Балкан је од марта месеца 2015. године, постао транзитна зона за избеглице из Сирије, Ирака и Авганистана. Кроз границе Грчке, БЈР Македоније и Србије прошло је стотине хиљада избеглица, настављајући свој пут даље ка Мађарској и земљама ЕУ. У Србији се друштво благонаклоно односило ка избеглицама, трудећи се на све начине да им помогне, храном, одећом, лековима итд. Србија је у блиској прошлости прошла кроз велика страдања, ратове и НАТО агресију, и има емпатију за љу-

де који такође пролазе кроз ратна страдања. У том смислу, друштво у Србији се понело више него одговорно према проблему мигрантске кризе, што се не може рећи за многе чланице ЕУ. Приоритени задаци одржавања мира и стабилности Републике Србије у вези мигрантске кризе у наредном периоду ће се наставити у складу са поштовањем законске регулативе и усклађивањем процедура са Европском унијом. У циљу проналажења најбољих решења Република Србија ће интензивирати сарадњу са чланицама Европске уније у погледу кризе, док ће са суседима Македонијом и Хрватском заједничким активностима проналазити решења за управљање мигрантским кризама. На граничним прелазима и пограничним местима успостављаће пунктове, прихватне центре и административне, санитарне службе и безбедносне процедуре. Регистрација миграната врши се у складу са стандардима ЕУ, а прикупљени подаци дистрибуирати заинтересованим странама. Транзитне руте кроз Србију подударају се са главним међународним и магистралним правцима, што у одређеној мери олакшава контролу кретања миграната. Тражиоцима азила у Србији издаје се потврда која им омогућава слободу кретања у трајању од 72 часа, што се користи ради транзита и напуштања територије преко граничних прелаза са Мађарском и Хрватском. Република Србија вероватно неће бити крајња дестинација миграната, али је транзитна земља која се граничи са ЕУ. У складу са тим, неопходно је да блиско сарађује са ЕУ, прати трендове и поступа у складу са националним интересима. Такође, Србији је ограничена могућност финансијске подршке ЕУ у поступку приhvатања, регистрације и транзита миграната (до сада примљено свега 4 милиона евра), што захтева повећана издвајања из Буџета републике. Узимајући у обзир даље компликовање политичко - безбедносне ситуације на Блиском Истоку, посебно у Сирији и Ираку, може се оценити да ће се тенденција пораста броја миграната који улазе у Републику Србију наставити и у наредном периоду, уз могућу мању стагнацију током зиме. Економски интереси политичких чинилаца који су доминантно утицали на стање безбедности Блиског Истока и покретање миграторног таласа, нису у досадашњем периоду потпуно остварени. Природни ресурси Сирије и Ирака који су представљали доминантни интерес сада су делимично у поседу државних творевина и у функцији су финансирања терориста и даљег генерисања кризе. Даљим приливом миграната уз ограничену финансијску помоћ Европске уније, довешће се у питање могућност даљих социјалних давања од стране Републике Србије, као и реализација хуманитарних програма помоћи за мигранте. Неконтролисани прилив миграната условиће додатне напоре и издвајања Републике Србије, што може довести до додатних захватања кроз порезе и друге намете, а што би се одразило на даљи пад животног стандарда грађана Србије. Као последица наведеног, поред евидентног оптерећења по економију, систем здравствене заштите, неумитно ће се испољити утицај на друштвену кохезију и стабилност, што последично води ка испољавању незадовољства и непријатељства локалног становништва.

Литература:

1. IDMC, Syria IDP Figures Analysis. Internal Displacement Monitoring Centre, 2015
2. Erlich, R.; Inside Syria: *The Backstory of Their Civil War and What the World Can Expect*. New York: Prometheus Books, 2014.
3. <http://www.srbijadanas.com/clanak/mapa-krvava-godisnjica-rat-u-siriji-ulazi-u-sestu-godinu-bez-kraja-na-vidiku-14.03.2016>
4. <http://www.srbijadanas.com/clanak/mapa-krvava-godisnjica-rat-u-siriji-ulazi-u-sestu-godinu-bez-kraja-na-vidiku-14.03.2016>
5. Službeni glasnik Republike Srbije, br.107 od 09.11.2012
6. Vujaklija Milan: *Leksikon stranih reči i izraza*, Prosveta, Beograd, 1994, str.57
7. <http://www.slobodnaevropa.org/content/izazovi-pred-u/27432007.html>, Internet 18/01/2015.
8. <http://www.slobodnaevropa.org/content/izazovi-pred-u/27432007.html>, Internet 18/01/2015.
9. Bilandžić Mirko, Otpornost gradova na urbani terorizam, Zbornik radova sa sedme regionalne konferencije o sigurnosti gradova, 2015.g.
10. Massey, D. S.; „*Theories of International Migration: A Review and Appraisal*“, Population and Development Review, 1993.
11. Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije, Beograd, 2009
12. Castles, S., and M. J. Miller,; The Age of Migration, 3rd ed., New York, London: The Guilford Press, 2003.
13. Frontex Western Balkans, Annual Risk Analysis 2012, Warsaw, Poland, 2012.
14. United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division, Trends in International Migrant Stock: The 2008 Revision, <http://esa.un.org/migrati>, 12.03.2016.
15. <http://www.srbija.gov.rs/dokumenta>
16. Beriša Hatidža, Rakić Mile,; „*Ljudska bezbednost u Avganistanu*“, „Kultura polisa“, br. 29, Novi Sad, Institut za Evropske studije, Beograd, 2016.
17. Despotović Ljubiša, Jevtović Zoran, „*Konstrukcija i dekonstrukcija identiteta i međunarodne integracije*“, „Srpska politička misao“, br. 2, Institut za političke studije, Beograd, 2015.
18. Rakić Mile Budžak Goran,; „*Geopolitički položaj Srba u Republici Srpskoj i izbori 2014.godine*“, Politička revija br.1, Institut za političke studije, Beograd, 2015.
19. Rakić Mile, Budžak Goran, „*Održivost institucionalnih kapaciteta Republike Srbije u uslovima globalizacije*“, „Srpska politička misao“ br.3, Institut za političke studije, Beograd, 2015.

Summary

Balkans since March 2015, has become a transit point for refugees mainly from Syria, Iraq and Afghanistan. Through the borders of Greece, FYR Macedonia and Serbia have passed hundreds of thousands of refugees, continuing its journey to Hungary and EU countries. In Serbia the society is favorably referred to the refugees, trying in every way to help them with food, clothing, medicines, etc. In the recent past Serbia has gone through great suffering, wars and NATO aggression, and has empathy for people who are also going through the sufferings of the war. In this sense, the society in Serbia behaved more responsibly in dealing with the problem of

migrant crisis, which cannot be said for many EU countries. The priority tasks of maintaining peace and stability in the Republic of Serbia related to migrant crisis in the coming period will continue according to national legislation and harmonization of procedures with the European Union. Serbia has limited EU financial support in the process of acceptance, registration and transit of migrants (so far received only 4 million euros), which requires increased allocation from the budget of the Republic. Taking into account further complicating of the political and security situation in the Middle East, especially in Syria and Iraq, it can be assessed that the tendency of increasing of the number of migrants who enter the Republic of Serbia will continue in the coming period, with a possible minor stagnation during the winter. The economic interests of political actors who are predominantly affected the security situation of the Middle East and the launches of migratory waves, at the present moment are not fully realized. Natural resources of Syria and Iraq which are representing the dominant interest are now partly owned by state like organizations and in the function of terrorist financing and further generating the crisis. Further inflow of migrants with limited financial assistance of the European Union, will lead to the question of the possibility of further social benefits by the Republic of Serbia, as well as the implementation of humanitarian assistance programs for migrants. The uncontrolled influx of migrants will cause the additional efforts and allocation of financial resources the Republic of Serbia, which can lead to additional taxes and other charges, which would be reflected in a further decline of the living standard of the citizens of Serbia. As a consequence, in addition to the evident burden on the economy, health care system, crisis will inevitably exert influence on the social cohesion and stability, which in turn will lead to the manifestation of discontent and hostility of the local population.

MIGRANT CRISIS - THE CASE STUDY OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary: The work is based on the strategic assessment of the situation of migrant crisis in the Balkans, which is based on the findings from open sources, primarily from expert analysis and scientific papers of eminent scientists and experts in this field from home and abroad, as well as official information of state institutions and data from local and foreign media. Content expressed through descriptions, assessment and predictions is given on the basis of available information, and in this respect should be treated with certain restrictions. The aim of this paper is to consider, through Serbian case study, all the aspects of the impact of the migrant crisis on the national security and point out on possible solutions regarding this matter in the coming period. The results presented here incurred during the security assessment of the migrant crisis and its impact on the security of the Republic of Serbia, implemented SWOT analysis, creation of possible scenarios of further development of the situation and findings in the possible solutions of the crisis.

Key words: security, migration, assessment, analysis, scenarios, the Western Balkans, the Republic of Serbia